

Çevriyazı Transcription

Mesudiye Zırhlısının Batırılışı ve Bir Mektup*

Çeviri: İsmail SABAH**

Muhterem Efendim¹

Geçmişte bugün ser-levhası² altında toplayıp radyo ile ilan ve kitap şeklinde neşr olunan vaka-yı tarihçenin bir noktasıyla bizlerde alakadar bulunuyoruz. 1943 senesi Kanun-ı Evvel'inin 13. günü bildirilen hadiseler miyanında, zırlı Mesudiye'nin de gark olduğunu zırlı içinde mahsur kalan bizlerden de bahis olunduğunu bizi şahsen tanıyan bir kimseden öğrendim. Vaka-i mezkûrun yıl dönümü gelmekte olmasına binâen bu defa felaketten kurtulanlar hakkında biraz ma'lûmât vermek arzusuyla şu yazıyı yazmak mecburiyetini hissettim. Birkaç kıymetli dakikanızı izâa³ eyleyeceğimden kusurumu af etmenizi dilerim. Eski tarih ile 30 Teşrin-i Sani 1330'da⁴ zevale dört beş dakika kala gemimiz torpillendi, hasıl olan dehşetli gürültü ve su hücumu üzerine herkes can kaygısına düştü. Kimsenin diğer bir kimseyi görecek yardım edecek hali kalmadı hatta gemimizin ikinci kaptanı Rifat Efendi⁵ tatlı canını kurtarmak için kendini geminin kayığına atıktan sonra aklı başına gelmiş çal borazanı, terk-i sefine diyerek oradan emir vermiş. Birinci rahne⁶ bulunduğumuz mevkiinin karşısındaki harp hastanesinden açılmış olduğundan bizleri dört mülazım-ı evvel arkadaşı su hücumuna mukavemet ve girdap felaketten kendimizi kurtarmaya ve kamaradan çıkma muvaffak olamadık. Bu çağlayan su gürültüleri arasında yukarıdan bağırarak Kartallı Zihni Efendi'nin sedasını işittim. Küçük yaştan itibaren oldukça çok çıkmakta olan sedam bu defa ölüm tehlikesi de munzamm⁷ olunca bütün bütün yükseldi. Bulduğumuz mevkii isimlerimizi ve künyelerimizi bağırarak bildirdim. İhtiyaç-ı beşerden hali ve hava nüfuzuna mani zırlar içinde kamarada mahsur kaldık.

* Çanakkale Muharebeleri esnasında Çanakkale Boğazı Sarısığlar Mevkiinde batırılan Mesudiye Zırhlısından sağ olarak kurtarılan İbrahim Şevki'nin, 1944 yılında Ankara Radyosunda "Geçmişte Bugün" adıyla program yapmakta olan Feridun Fazıl Tülbentçi'ye Osmanlı Türkçesi ile yazdığı mektubun günümüz Türkçesine çevirisi yapılarak okuyucunun bilgisine sunulmuştur.

** Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi ismailsabah@comu.edu.tr

1 Kaynak; "SALT Araştırma, Feridun Fazıl Tülbentçi Arşivi" <[2 Ser-levha: Başlık \[yazıda\]](http://saltresearch.org/primo_library/libweb/action/display.do?tabs=detailsTab&ct=display&fn=search&doc=digitool_salt3667538&in dx=3&reclds=digitool_salt3667538&recldxs=2&elementId=2&renderMode=poppedOut&displayMode=full&frbrVersion=&dscont=1&vl(1UI0)=contains&frbg=&scp.scps=scope%3A%28digitool_salt%29%2Cscope%3A%28aleph_salt%29&tab=default_tab&dstmp=1477386303512&srt=rank&mode=Basic&salt_current_filter=ALL&dum=true&tb=t&vl(9926023UI0)=any&vl(freeText0)=Mesudiye&vl(6443075UI1)=all_items> (14.10.2016).</p></div><div data-bbox=)

3 İzâa: Kaybetme, mahvetme.

4 13 Aralık 1914

5 Üsküdarlı Osman Nuri oğlu Mehmet Rifat Bey (Doğum: 1865, Bulgaristan Vilayeti Sofya Kazası)

6 Rahne: Gedik, yarık

7 Munzamm: Katlan, ek.

Her ne hal ise 36 saat süren bu hal sonunda kurtulduk. Bizden 20 saat evvel bir mülazım-ı evvel arkadaş ile bir çavuş, iki askerin diğer bir taraftan da bir çavuş, üç askerin kurtarıldığını ve gemi battığı dakikalarda Yüzbaşı Ziya Efendi'nin kurtarılması mümkün olmuş ise de ağzından kanlar gelerek yaşayan ölüler⁸ arasına karıştığını öğrendik. Bu miyânda işin asıl gülünç veya acıklı tarafı, zırhlı ve zırhlar içinde mahsur kaldığımızdan bahisle bunların kesilmesi için Bahriye Nezaretî'nden bazı vesâitin acilen gönderilmesi istenilmiş, o zaman müttefikimiz bulunan Alman erlerinin mektupları postaya yetiştirilmek için saatte 28, 30 mil seyreden torpidolarla gönderilirken on iki Türk zabıt ve eratının hayatlarının idamesi için lüzum olan muazzez ve mukaddes olan havayı almayı temine yarayacak edevat saatte 8, 9 mil yol alabilen Samsun römorkörüyle gönderilmiş. Onlar bizi ihmal etmişlerse de bizi Yarıdan, yaşamamızı ihmal etmemiş ki sağ ve salim kurtulmuştuk. Daha doğrusu bizim hiç kimseden ümidimiz kalmamış ancak bizim vücudumuzu halk⁹ eden Halikimize¹⁰ rabt-ı kalb¹¹ etmiştik. Dördümüz de çıktıktan sonra revir denilen ve o zaman ne olduğunu bilmediğimiz bir yere götürdüler. Cumartesi günü akşamı yemeğinden başka yemek yemek nasip olmamıştı. Çıktığımız zaman ise Salı gecesi idi. Karnımız açtı. Revirde bulunan süvari mülazımından biran (!) yemek istedik, paramızla tedarik edebileceğimizi bildirdi. Çaresiz aç kaldık, aç yattık. Çıplaktan bizde para bulunur mu idi. Revirin yataklarını kirletmemiz için bu süvari zabıtı Efendi bizlere birer don ve gömlek verdi. Sabaha az bir zaman kalmıştı yattık, uyuduk. Sabah olmuş, kalktık. Merkez Hastanesine götürülecektik. Hakkı batıldan tefrikten aciz, ismi Faruk olan bu süvari mülazımı Efendi bizden don ve gömlekleri istedi. Revirin demirbaş eşyası imiş. Yerlerine başkası temin olunmadıkça yakamızı kurtaramadık. Şükürler olsun ki Kale Merkez Hastanesinde bulunanların revirdeki arkadaşın aksine zuhur etmesi bizi çok memnun etti. Rahat ettik. Bilhassa Yüzbaşı Merhum Osman Efendi bizlere evladı gibi baktı ve baktırdı. Mamafih çıplaklıktan kurtulamadık. Kaptan Paşa çıplakları evvelce varmış ama bizler gibi üryan değildi. Çanakkale Liman Dairesi kasasından yarım maaş nispetinde 300 küsur kuruş borç para alarak 70 kuruşa bir takım elbise, 10 kuruşa bir fes, 60 kuruşa bir çift fotin ve birkaç kuruş daha sarf ederek fanila gömlek almıştık. Gemiden çıkarken yalın ayak taşlara basmamak için nasılsa bir çift siyah çorap giymiş olduğumdan çoraba ihtiyaç hissetmemişti. Bu çorap sayesinde karaya ayak bastığımız çay ağzından Mecidiye istihkâmına kadar olan yolculuğumuzda çiftlikat-ı hümayunda¹⁹ bulunan develer gibi yalın ayak yerlere basmaktan kurtulmuştum.

Bir hafta sonra İstanbul'a geldik. Merbut bulunduğumuz Makama müracaat ettik. Birkaç gün sonra nasb ve tayin-i memurumuz bulunan Keskin İakabıyla maruf Binbaşı Neşet Osman Efendi beni Selanik Mayın sefinesine tayin ettirmiş, tehlikenin bir ikinci faslına maruz bırakmıştı. Başka bir yere tayin olunmaklığımı rica ettim. Asker diriyken gassal¹¹⁰, altta bir meyyit-i müteharriktir¹¹¹. Sen batıp çıktın, tecrüben var batıp çıkmayan bir adamı verelim de yüreğine mi indirelim? diyerek çürük bir iddia ile beni o gemi ile sefere çıkardı. Şayan-ı şükr ettirir ki Mesudiye'de amirim olan Harun Reşit Bey bu tayin meselesini işitti, lazım gelen teşebbüsatta bulunmuş beni Selanik Mayın Sefinesinden aldırdı. Bir ay sonra Neşet Efendi'nin bizi cihet-i Nizamiyeye tayin ettirdiği meydana çıktı.

8 Şehit olduğu ifade edilmektedir.

9 Halk: Yaratma, yaratılma

10 Halik: Yaratana, Yoktan var eden, Yaratıcı.

11 Rabt-ı kalb: Gönül bağlama.

19 Saltanat Çiftliği

110 Gassal: Ölü yıkayan.

111 Meyyit-i müteharriktir: Hareket halindeki ölü.

On iki gün Haydarpaşa Bahriye Zabitan Talimgâhına gönderilen on zabitan miyanında idim. Talimgâha merbut Acemi İkmal Taburları Bölük Zabitanlığında vazife görmekte iken işe memurluğuna tayin olundum. Bir buçuk sene sonra alay ve tabur kumandanlıklarımıza tayin olunan Almanların yolsuz ve kanunsuz muamelelerine tahammül edemediğimden vaki bulan talep ve istidalarım üzerine Ordu; 2, Menzil; 2 emrine tayin olundum. İnşaat-ı Bıçkı Fabrikasının tesisine memur edildim. Bu vazifeyi başardıktan sonra uhde-me iki vazife daha tevdi ve tahmil olundu. Bilahare Mebani-i İnşaat Bölüğü ihdas olundu. Bölük kumandanlığına tayin olundum. Mütarekeyi müteakip İstanbul'a avdet ve cihet-i Bahriye'ye iade olundum. Bir vazifeye tayin edilmedim. Açıkta bırakıldım. Otuz altı saat denizde kaldıktan sonra kurtarılan dört bahriye zabitanın ne olduklarını sormak belki hatıra gelebilir. Dörtten biri Cemil Mustafa Efendi, mütareke yıllarında ecel-i mev'ud¹¹ ile vefat etti. (2) İzmirli Mustafa Recep Efendi aslen Girit'in Kandiye şehri ahalisinden olan bu arkadaş babasının vefatı ve eniştesinin ölümü üzerine kesir-ül nüfus¹² ailesine baş olmuş olduğunu, idare ve işe su istediğini muktedir olmadığını, bil-netice kendisini denize atmak suretiyle İzmir'de intihar etmiş olduğunu işittik. (3) Trabzonlu Ahmet Salih Efendi yakın yıllara kadar vazifede kalarak Barem Kanununa göre tekaüde sevk edildi, hayattadır. (4) Kendisiyle beraber üç arkadaşının hayatının kurtarılması hususunda en fazla uğraşan abd-i aciz¹³ Kasımpaşalı İbrahim Şevki'ye gelince 19 Kanun-ı Sani 340¹⁴ tarihinde eski tekaüd kanununa göre vaktim gelmeden kadro fazlası olarak daha doğrusu seylaba¹⁵ kapılarak (323) kuruş asli maaşla tekaüde sevk olundum. Bu güne kadar ne hidemat-ı vataniyye ve nede terfi kanunu yoluyla bir lütuf görmedim. O zamanki devletimizle Alman ve Avusturya devletleri tarafından gönderilen nişan ve harp madalyalarından tanesi, ne bizlere ve nede arkalarındaki elbiselerin yaşlığına bakmayarak bizi kurtarmaya sa'y edenlere verilmişti. Bunlarda na-hakklara verildi.

Gerek bizim kurtulmamızda ve gerekse batmış olan geminin leşi üzerinde Mart ayı ortalarına kadar çalışarak büyük küçük 42 topun cephanesinin ve kısmen toplarının çıkarılmasında çok derecede sa'y ve gayreti görülen ve o zaman asker mahsusatıyla çalışmakta olan kaynakçı İbrahim Efendiye de bir madalya almak nasip olmamıştı. Bugün felaket yerinde Yelkenciler Caddesinde bir dükkânda çalışmakta ve işesini temine uğraşmakta olduğu görülmekte. Havuz fabrikalarımızda kaynakçı Mehran oğlu Leon'un rahatça yaşamakta olduğu işitilmektedir. Yıllarca evvel Millet Meclisi'ne istida ettim, terfihim hususuna müsaade buyrulmasını talep eyledim. Bir cevap verilmedi. Yalnız İstanbul Deniz Kumandanlığına çağırıldım. Ne için çağırıldığımı bilmiyordum. Millet Meclisi'ne istida etmiş olduğumu, bir daha hiçbir makama müracaat etmememi tehdit edercesine tembih ettiler. Sözlerini tahriren bildirmelerini talep ettim. Şifahaten tebligat yapılması emir olunduğunu söylediler. Ne yapalım talihimize küsmekten başka çare bulamadım. Muharrir Abidin Daver Bey'in vakia-i mezkûr hakkında izahat almak için teşrif ettikleri Kasımpaşa Cami Sokağında babamdan kalma numara 5 dükkânda tamircilikle meşgul olmaktayım. Herkes her gün bir şey bozacak değil ki kazanç temin olunsun, kazançta fazlalık husule gelmezse iş nasıl vü'sat²⁰ bulsun.

11 Ecel-i mev'ud: Tabii olarak gelen ecel.

12 Kesir-ül nüfus: Kalabalık.

13 Abd-i aciz: Allah'ın zayıf ve aciz kulu.

14 19 Kanun-ı Sani 340: 19 Ocak 1924

15 Seylab: Sel.

20 Vü'sat: Genişlik, bolluk.

Fazıl Beyefendi bu vatanda dokuz çocuk babasıyım. Hepsini ber-hayat sanmayınız, altı çocuk kara toprağa tevdi olundu. Dünyaya gelmeleri yaşamaları ve ölümleri benim için pek masraflı ve çok kederli oldu. Altıncı çocuğumun vefatı üzerinden henüz on iki gün geçmişti, Abidin Daver Bey bizden izahat talep etmeye gelmişlerdi. Kederli idim, mektebe müdavim bulunan oğlumun beş, on gün zarfında hasta olması ve ölmesi beni her vecihle bitirmişti. Ben yeni kederimi düşünürken o muttasıl²¹ eski yararı deşiyordu. Yanımda tecrübeli yaşlı bir komşum bulunuyordu. Oğlum sen kederlisin biliyoruz, ne söylemiş olsan bu Efendi de anlamak istemiyor, ne söyleyecek isen söyle şu batıp çıkmanızı anlat ba-husus Bey gazeteci imiş, size de belki bir yardımı olur. İzahat alıp gitsin demesi bizi biraz düşündürdü. Ne yalan söyleyeyim yüzde nispetinde bize de bir miktar para gönderirler ümidine düşmüştüm. Bir miktar izahat verdik, kendileri not ettiler. Haftalık mecmuada diğer gazetelerde tefrika²² olundukça isimimiz geçti maalesef elimize bir para geçmedi. Haftalık mecmuada tefrika edilmeye başlandıktan sonra iki hafta geçti rica ve talebim üzerine tefrika müddetince 15 nüsha gönderiler ayrıca günü geçmiş nüshalardan satın almak için idarehaneye müracaatımda bil-vesile ismimi öğrendiler, 50 kilo gazete verdiler. Israrla parasını vermek istedi isek de almadılar. Bu suretle bize 500 kuruş bir menfaat göstermiş oldular Geçmişte bir gün başından felaket geçen, üç arkadaşıyla kendinin kurtulmasında oldukça amil olan bir şahıs halen üç evladının maddeten kurtulması için çare arıyor. Düzgün dirliğe bol harçlık lazımdır derler. Elde avuçta olmayınca, ümit olunan yerden yardım görülmeyince, yaşta gün be gün ilerleyince bu halin sonu nasıl olacak insanı düşündürüyor. Rica ederim bana gelecekte biraz haber veriniz. Oğlumun biri askerliğini bitirdi ise de henüz terhis olunmadı, diğeri lisesinin son sınıfının fen kolunda talebe. Bunları bir iş sahibi etmek lazım. Mücellid²³ olan büyük oğlum kendi başına bir iş yapmak için benden yardım bekler, bende ise kudret yok. Ben milletimden muavenet beklemekteyim. Dünya tarihinde emsali olmayan bir felakete maruz kalan bizler acaba terfihe müstahak değil miyiz? Terfihimiz için hangi makama müracaat edelim, bu derde bir çare bulalım. Bi-nefsihi mütekevvin²⁴ malul olan bazı kimseler bir çare buldular. Malulin-i gaziler arasına karışarak terfihten istifade ettiler. Bizler ise dünya felaketzedeleri arasına karıştık. Mesudiye'den kurtulduk mesut olmadık. İsmimizin duyulmadığı bir memleket zannedersenem kalmadı. İştirilmiş bir şey olmadığını herkes tasdik eder. Zırlı batmış 36 saat sonra hava nüfuz etmeyen bir mevkiden 4 zabıt sağ çıkmış demeyen acaba dünya medeniyet-i evvelkilerinde bir fert kalmış mıdır, tekrar rica ederim bize bu hususta rehberlik ediniz. Derdimize merhem bulunuz. Biz vatandaşlarınıza yardım ediniz. Çok yazdım kusurumu af ediniz. Azizim, bize neden rahatsızlık veriyorsun, bu günlere kadar nasıl geçinip gitti iseniz bundan sonrada o şekilde idare ediniz. Bizim elimizden ne gelir diyecek olursanız bizim söylememize sizler sebep oldunuz. Geçmişte bugün şu felakette oldu diyerek benim felaketim dünyaya ilan edileceğine, geçmişte bir gün şu felakete maruz kalan bu saadete eriştirildi diye ilan ediniz ki kalpler inşirah²⁵ bulsun. Benim zahmet, meşakkat ve yoksulluğa şahsen tahammülüm vardır lakin ailem²⁶ bu hale tahammül edemedi. Evlatlarına karşı da şefkat ve merhameti kalmadı.

21 Muttasıl: Aralıksız, hiç durmadan.

22 Tefrika: Gazete veya dergilerde kısım kısım çıkarılan uzun yazı

23 Mücellid: Ciltçi.

24 Mütekevvin: Mevcut bulan, var olan.

25 İnşirah: Ferahlık.

26 Eşini kastediyor.

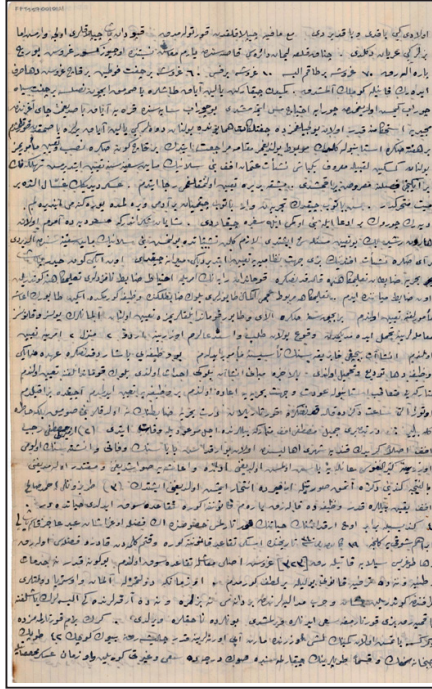
Aramızda şiddetli geçimsizlik baş gösterdi. Nihayet işimiz mahkemelere düştü. Ayrılmak mecburiyetinde kalındı. 2, 3.5, 9.5 yaşlarında üç çocuğum yanımda kaldı. Hem çalışmak hem çocuklara mecburen bakmaya maruz kaldım. Çünkü makara tiresiyle derin kuyudan su çeker, tüy cimbızıyla granit taşından parça koparıncasına (çocuklara başka suretle bakacak baktıracak kudret olmadığından) 13 seneden fazla bir zamandır yalnız bakmaktayım. Yaramızı açıyorsunuz. Yarayı neşterleyen bir operatör tedavi usulünü de bilir. Çanakkale Muharebelerinde başıma gelen felaketten maddeten tamm-ül-a'za²⁷ kurtulduğumdan Yaradan'a her an Hamd ve şükür etmekte, uğruna felakete maruz kaldığım milletimin yıllardan beri yardımına intizar etmekteyim.

8 Kanun-ı Evvel 944

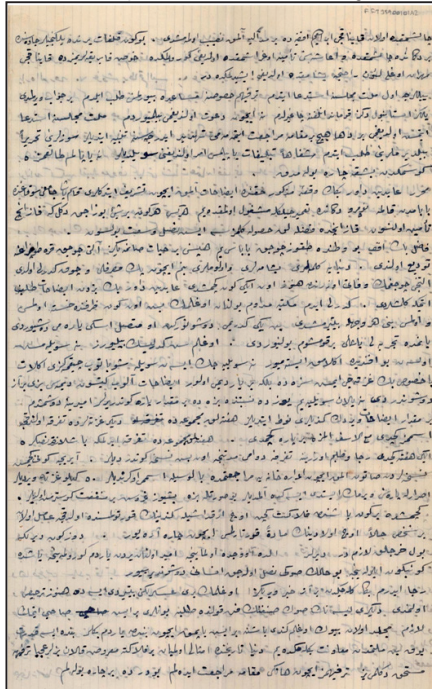
Çanakkale Muharebelerinde Zırhlı Mesudiye ile Batıp
Otuz Altı Saat Sonra Kurtarılanlardan
Emekli Deniz Çarkçı Yüzbaşı
İbrahim Şevki

27 Tamm-ül-a'za: Her uvzu, bütün, tamam

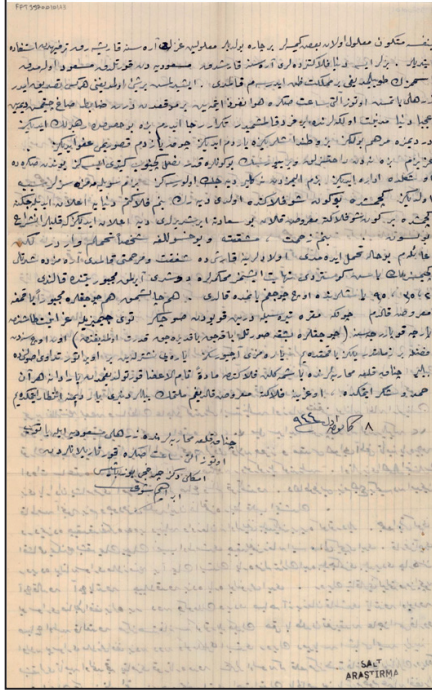
Şekil 3 – İbrahim Şevki'nin Mektubunun İkinci Sayfası

Şekil 4 – İbrahim Şevki'nin Mektubunun Üçüncü Sayfası

Şekil 5 – İbrahim Şevki'nin Mektubunun Dördüncü Sayfası

Şekil 6 – İngiliz Denizaltısı B 11 tarafından torpillenerek batırılan Mesudiye Zırhlısı

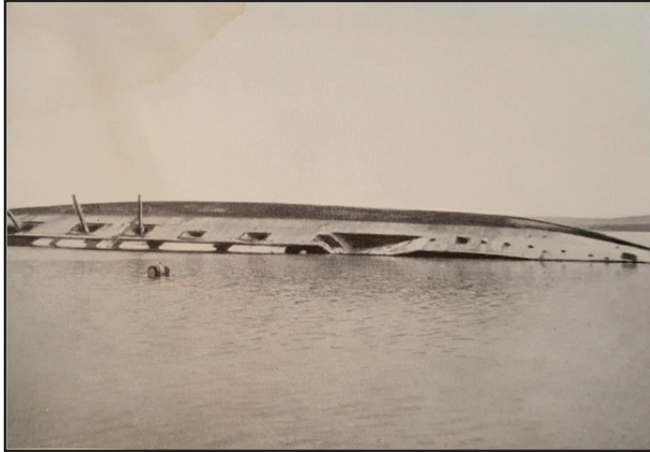

<http://www.illustratedfirstworldwar.com/item/the-dardanelles-torpedo-exploit-submarine-b-11s-fine-feat-ilt0-1914-1219-0006-001/#>

Şekil 7 – Mesudiye Zırhlısını Batıran İngiliz Denizaltısı B 11

Şekil 8 – Yan Yatmış Mesudiye Zırhlısı

Walter von Schoen, *Die Hölle von Gallipoli*, Verlag: Ullstrin, Berlin 1937. sf. 28